Datum
2026-11-07

Dnr
MUCF 1330/26

Remiss av betänkandet Ett nytt regelverk för granskning av utländsk finansiering av trossamfund och andra verksamheter (SOU 2026:42)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors, MUCF, yttrande utgår från myndighetens uppdrag att verka för att unga ska få goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt att stärka det civila samhällets förutsättningar. Myndigheten ska också ta fram och sprida kunskap om ungas levnadsvillkor och om det civila samhällets villkor och utveckling.

MUCF:s uppdrag omfattar ungdomspolitiken, civilsamhällespolitiken, politiken för nationella minoriteter och trossamfundspolitiken. Inom dessa områden ska myndigheten ta fram, samla och sprida kunskap, bidra till samordning av statliga insatser samt vara pådrivande och stödjande gentemot myndigheter, kommuner, regioner, det civila samhällets organisationer och andra relevanta samhällsaktörer.

MUCF tillstyrker utredningens förslag om att införa ett nytt regelverk för granskning av utländsk finansiering av trossamfund och andra verksamheter samt förslaget att utse Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor till ansvarig granskningsmyndighet men vill dock framför följande synpunkter.

MUCF ser positivt på ambitionen att stärka insynen i och kontrollen av utländsk finansiering. Internationella kontakter och finansiering är samtidigt en naturlig del av trossamfundens verksamhet och kan bidra till religiöst liv samt sociala och humanitära insatser. MUCF anser därför att regelverket behöver utformas så att legitim finansiering och verksamhet inte försvåras i större utsträckning än vad som är nödvändigt för att uppnå syftet med granskningen. Myndigheten vill samtidigt framhålla att det finns ett antal utmaningar och risker kopplade till regelverkets utformning och praktiska tillämpning. Dessa riskerar att begränsa möjligheterna att uppnå regelverkets syfte och att genomföra granskningen på ett effektivt, ändamålsenligt och rättssäkert sätt.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF)
Besöksadress Stockholm: Torkel Knutssonsgatan 39, 118 49 Stockholm | Besöksadress Växjö: Liedbergsgatan 4, 352 30 Växjö
Postadress: Box 206, 351 05 Växjö | tfn 010-160 10 00 | info@mucf.se | www.mucf.se

Regelverkets målgrupp och avgränsning

MUCF konstaterar att utredningen använder begreppen *trossamfund* och *religiös verksamhet* på ett sätt som inte alltid tydliggör hur dessa förhåller sig till varandra. Myndigheten anser därför att det finns behov av att närmare definiera och avgränsa vilka organisationer och verksamheter som ska omfattas av det föreslagna regelverket.

Bland de registrerade trossamfunden finns Humanisterna, vars verksamhet SST vid prövningen av rätt till statligt stöd har bedömt inte vara religiös i stödlagstiftningens mening. Det behöver framgå hur detta förhåller sig till lagens syfte och tillämpningsområde enligt 2 §.

MUCF har genom sitt uppdrag en bred erfarenhet av civilsamhällets organisationer och vill framhålla att religiös verksamhet även kan bedrivas inom andra organisationsformer än registrerade trossamfund. Det behöver därför förtydligas om och under vilka förutsättningar exempelvis studieförbund, folkhögskolor och kulturverksamheter omfattas av 2 § punkterna 3 och 4 i den föreslagna lagen. Detta gäller särskilt verksamheter med nära kopplingar till trossamfund eller med ett syfte att främja religiös verksamhet. Folkhögskolornas ställning behöver även klargöras i förhållande till det föreslagna undantaget för huvudmän enligt skollagen. En tydligare avgränsning är viktig för att säkerställa en förutsebar, enhetlig och rättssäker tillämpning av regelverket.

Mot denna bakgrund anser MUCF att utredningen tydligare bör redovisa vilka sakliga och objektiva grunder som motiverar den föreslagna avgränsningen. Att särskilda kontrollåtgärder riktas mot trossamfund, utan att det tydligt framgår varför denna organisationskategori bedöms vara särskilt riskutsatt, kan väcka frågor om likabehandling och proportionalitet samt om förhållandet mellan staten och trossamfunden.

Förtroende och myndighetens roller

MUCF vill uppmärksamma att ett särskilt regelverk för granskning av utländsk finansiering av religiösa verksamheter kan påverka trossamfundens förtroende för staten och förutsättningarna för en fortsatt förtroendefull dialog och samverkan. Detta är särskilt viktigt mot bakgrund av trossamfundens betydelsefulla roll inom bland annat krisberedskap, totalförsvar och stöd till människor i utsatta situationer.

Erfarenheterna från införandet av lagen (2024:487) om statsbidrag till trossamfund visar att statlig granskning av religiös verksamhet kan uppfattas som ett ingrepp i religionsfriheten, även av organisationer som inte har något att dölja. MUCF anser därför

att det är angeläget att regelverkets syfte, omfattning och tillämpning kommuniceras på ett tydligt och transparent sätt. En sådan kommunikation kan bidra till ökad förståelse för granskningens syfte och motverka missuppfattningar och obefogad ryktesspridning om enskilda trossamfund.

Utrikespolitiska konsekvenser

MUCF vill även uppmärksamma behovet av att närmare analysera vilka utrikespolitiska konsekvenser tillämpningen av det föreslagna regelverket kan medföra.

Beslut som rör utländsk finansiering, särskilt i de fall där finansieringen kan kopplas till andra stater eller statsanknutna aktörer, kan få konsekvenser som sträcker sig utöver den enskilda granskningen. Sådana beslut kan aktualisera frågor som berör Sveriges relationer till andra länder och därmed även utrikespolitiska intressen.

MUCF anser mot denna bakgrund att utredningen bör tydliggöra hur eventuella utrikespolitiska aspekter ska beaktas inom ramen för regelverkets tillämpning samt hur ansvarsfördelningen mellan berörda myndigheter bör se ut i dessa situationer.

Utmaningar avseende granskning och tillsyn

MUCF ser flera utmaningar i det föreslagna granskningsförfarandet, särskilt mot bakgrund av de befogenheter och begränsningar som framgår av utredningen.

En central utmaning är möjligheten att identifiera och granska utländsk finansiering som inte anmäls i enlighet med det föreslagna regelverket. MUCF bedömer att de granskningsverktyg och befogenheter som föreslås i utredningen inte är tillräckliga för att möjliggöra en ändamålsenlig kontroll av att anmälningsskyldigheten efterlevs.

MUCF vill i detta sammanhang framhålla att bidragsgivande myndigheter redan i dag möter betydande svårigheter när det gäller att inhämta underlag som kan styrka överträdelser av gällande regelverk. Enligt MUCF:s bedömning innebär utredningens förslag inte någon väsentlig förstärkning av de granskningsmöjligheter som bidragsgivande myndigheter redan har tillgång till. Mot denna bakgrund bedömer MUCF att möjligheterna att upptäcka och granska utländsk finansiering som inte anmäls kommer att vara mycket begränsade.

MUCF vill särskilt understryka att det inte framstår som realistiskt att en bidragsgivande myndighet, med de befogenheter och verktyg som föreslås, ska kunna identifiera och kontrollera uppgifter om utländsk finansiering som inte heller finns tillgängliga för myndigheter med mer långtgående kontroll- och utredningsbefogenheter, såsom Skatteverket, Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen.

MUCF anser därför att utredningen i otillräcklig utsträckning har belyst hur den föreslagna kontrollen ska kunna genomföras i praktiken, särskilt i de fall där ett trossamfund underlåter att fullgöra sin anmälningsskyldighet. Det finns därmed en risk för att regelverkets efterlevnad i stor utsträckning blir beroende av att de anmälningsskyldiga själva lämnar korrekta och fullständiga uppgifter.

Detta gäller även finansiering via mellanhänder som förbjuds i 7 § när syftet är att kringgå anmälningsskyldigheten. MUCF efterfrågar tydligare avgränsade tillämpningsexempel och en analys av hur förbudet ska kunna upprätthållas i praktiken (6–7 och 9–10 §§ samt författningskommentaren, s. 757–764).

Religiös verksamhet kan dessutom bedrivas utan en formell organisation. MUCF ser en risk för att verksamheter ändrar sin organisering för att undvika regelverket eller distanserar sig från myndigheterna, vilket kan försämra insyn och dialog. Det behöver analyseras om följden blir att organisationer som öppet redovisar sin finansiering får ökade skyldigheter, medan mer svåråtkomliga finansieringsflöden förblir dolda.

Förutsättningarna för att neka finansiering

Bestämmelsen i 12 § behöver klargöra om det är mottagandet eller användningen av de aktuella medlen som kan inverka skadligt. MUCF anser att fokus bör ligga på mottagaren och dennes verksamhet. Andra stycket anger redan att både mottagaren och finansiären ska beaktas. Det som behöver klargöras är kopplingen till det enskilda mottagandet (s. 60).

En möjlig lydelse av första stycket att överväga är:

> *”En aktör ska nekas att ta emot utländsk finansiering om aktören kan antas vara delaktig i, eller planera att vara delaktig i, verksamhet som kan inverka skadligt på Sveriges säkerhet eller på allmän ordning i Sverige.”*

Behov av ytterligare förtydliganden

MUCF ser därutöver behov av förtydliganden i följande delar av det föreslagna regelverket:

- **Granskningens tidsmässiga omfattning:** Det behöver tydliggöras hur långt tillbaka i tiden en granskning ska kunna omfatta och vilken tidsperiod som ska ligga till grund för bedömningen av om ett trossamfund uppfyller regelverkets villkor. Avsaknaden av en tydlig tidsmässig avgränsning riskerar att försvåra en enhetlig och rättssäker tillämpning.

- **Fastställande av vitesbelopp:** MUCF efterfrågar närmare vägledning om vilka omständigheter som ska beaktas vid fastställandet av vitesbeloppets storlek. Det bör särskilt framgå vilka bedömningsgrunder som ska tillämpas för att säkerställa en proportionerlig och likvärdig hantering.

- **Ansvarsfördelning vid misstanke om brott:** MUCF anser att det behöver förtydligas vem eller vilka som ska kunna betraktas som ansvariga företrädare för ett trossamfund i samband med en brottsanmälan. Det bör även klargöras hur företrädarbegreppet ska avgränsas och om ansvaret enbart omfattar företrädare för den svenska verksamheten eller även kan omfatta personer med ansvar inom internationella organisationsstrukturer.

- **Beloppsgränsen och återkommande finansiering enligt 6–7 §§:** Utredningen anger att anmälningsskyldighet inträder när den utländska finansieringen överstiger 150 000 kronor. Enligt författningskommentaren avser gränsen ett enskilt mottagande (s. 757). MUCF efterfrågar en tydligare gräns mellan återkommande finansiering under beloppsgränsen och otillåten uppdelning enligt 7 §. Det behöver framgå vilken betydelse tidsintervallet mellan mottagandena har och när exempelvis återkommande betalningar om 149 999 kronor ska betraktas som ett kringgående.

- **Förbudens omfattning i förhållande till beloppsgränsen**

  MUCF ser även behov av ett förtydligande av hur förbud enligt 12 och 13 §§ i den föreslagna lagen förhåller sig till den beloppsgräns om 150 000 kronor som anges för anmälningsskyldigheten.

  MUCF uppfattar de föreslagna bestämmelserna som att ett meddelat förbud omfattar all sådan utländsk finansiering som faller inom förbudets tillämpningsområde, oavsett belopp. Myndigheten anser att det bör tydliggöras

om denna tolkning är korrekt och om beloppsgränsen således enbart har betydelse för anmälningsskyldigheten och inte för förbudens omfattning.

Ett sådant förtydligande skulle bidra till ökad förutsebarhet och underlätta en enhetlig och rättssäker tillämpning av regelverket.

- **Omedelbar verkställighet av beslut**

  MUCF ser behov av ytterligare förtydliganden avseende möjligheten till omedelbar verkställighet av beslut enligt 12 och 13 §§ i den föreslagna lagen.

  Av utredningen framgår att lagens skyddsintressen är av sådan karaktär att förutsättningarna för omedelbar verkställighet normalt bör vara uppfyllda när det finns skäl att meddela ett förbud. MUCF delar bedömningen att det är angeläget att sådana beslut ska kunna få omedelbar verkan, eftersom det annars finns en risk att utländsk finansiering kan överföras under tiden ett beslut är föremål för överprövning. Detta skulle kunna medföra att syftet med förbudet helt eller delvis går förlorat innan beslutet har fått laga kraft.

  MUCF önskar tydligare vägledning kring om det, med hänsyn till lagens skyddsintressen, finns någon situation där omedelbar verkställighet av beslut enligt 12 och 13 §§ inte skulle kunna komma i fråga.

Kommentarer till bakgrundsavsnitten

I avsnitt 3.3.3 (s. 91) och 3.9.3 (särskilt s. 123) behöver skillnaden mellan registrering enligt lagen (1998:1593) om trossamfund och prövning av rätt till statsbidrag respektive statlig avgiftshjälp framgå tydligare. För andra trossamfund än Svenska kyrkan är registrering ett av flera villkor och medför inte i sig rätt till avgiftshjälp. Hänvisningarna till prop. 2023/24:119, som även behandlar ändringar i lagen om trossamfund, och prop. 1997/98:116 bör kopplas tydligt till respektive prövning och de krav som gäller där, särskilt beträffande religiös verksamhet.

Uppgifterna i avsnitt 3.9.5 (s. 134) om finansiering av religiösa byggnader från länder med bristande respekt för demokratiska principer behöver konkretiseras och tidsbestämmas. Hänvisningen avser prop. 2023/24:119 s. 47, genom fotnot 129 på s. 135.

MUCF känner till exempel på saudisk finansiering av moskébyggen, men tidpunkterna behöver anges för att exemplens relevans för dagens förhållanden ska kunna bedömas.

I detta ärende har generaldirektör Magnus Jägerskog beslutat. Avdelningschef Marie Pettersson Hallberg har varit föredragande. Remissamordnare Kenneth Condrup har deltagit i den slutliga behandlingen av ärendet.

Magnus Jägerskog
Generaldirektör

Marie Pettersson Hallberg
Avdelningschef